

Gregra govora slabi utis in preprečiti slabe posledice, ki bi jih utegnil ta govor imeti, morali bi bili dr. Gregra izključiti iz kluba. Posebno je pa žalostno to, da dr. Gregru prihajajo s Češkega zaupnice, kar kaže, da se češki narod še ni dosti streznil. Mi sicer vemo, da tem zaupnicam ni pripisovati prevelikega pomena, kajti ne ve se, koliko oseb tiči za takimi zaupnicami. Večkrat jo skuje in pošlje le par agitatorjev. Jako dobro orožje so pa slovanskim nasprotnikom, kajti kričali bodo sedaj, da ves češki narod misli jednako kakor dr. Gregor in črnili bodo sedaj lahko avstrijski patrijotizem avstrijskih Slovanov.

Vašatyjev, posebno pa Gregrov govor, bila sta voda na nemško-liberalni mlin. Boljših zaveznikov si nemški liberalci niti misliti ne morejo, nego sta jim Vašaty in Gregor. Levičarji porabili so to priložnost in napeli vse sile, da vrinejo v ministerstvo vsaj jednega svojih pristavev. Taaffe se jim sedaj ni mogel več toliko upirati, ko je videl, da je vedno manj upanja, da se Mladočehi spametujejo. Privolil je, da vstopi jeden levičar v ministerstvo kot minister brez portfelja. Mladočeški listi seveda oporekajo, da bi bili Mladočehi to zakrivili, češ, pogajanja mej levico in Taaffejem so se že prej vršila. Skušnja pa nas uči, da mladočeška glasila niso posebna resnicoljubna. Mi ne trdimo, da tudi poprej mej levičarji in vlado ni bilo nikakih posvetovanj. Ali vsa prejšnja posvetovanja bila so brez uspeha, kar se je jasno videlo iz velike potrnosti, ki se je videla v levičarskih glasilih. Ravno tako bi tudi sedaj levičarji še morali čakati, ko bi dr. Gregor jim ne bil s svojim govorom prihitel na pomoč.

Vladna in pa levičarska glasila zatrjujejo, da vstop jednega levičarja brez portfelja v ministerstvo ne bode imel nobenega vpliva, mi smo že omenili, da se s tem ne strinjamo. To je prvi korak k levičarski politiki. Kdor bi sodil, da se bode levica s tem zadovoljila, ne pozna liberalne stranke. Glasilo štajerskih liberalcev je tudi že odkritosrčno povedalo, da s tem levica ne bode zadovoljna. Pred vsem se mora odstraniti deželni predsednik kranjski in pa jezikovne naredbe o rabi slovenščine pri sodiščih. Želje graškega lista se seveda ne bodo izpolnile takoj, ali polagoma je pa vse mogoče, če se položaj zopet ne preobrne. Kmalu bomo videli, da bodo vladni ukazi in naredbe dobile nekako levičarsko barvo, ki se bode vedno bolj videla. Prevrat se ne bode hitro vršil, temveč polagoma, tako, da niti prav vedeli ne bomo, kdaj se je nehala sedanja vladna sistema in stopila levičarska v veljavo. Levica je preveč prekanjena, da bi s prenačlenjenostjo vse pokvarila.

Jedino upanje je sedaj, da bodo previdnejši Mladočehi spoznali, da dosedanja politika ni prava. To spoznanje se je že začelo, ali žal, da do sedaj zmerni elementi nimajo še dovolj odločnosti. Jediní Masařyk je že nekajkrat z vso odločnostjo povedal, da je on za drugačno politiko. Nedavno je ta mož na nekem volilnem

shodu razvil program, ki je ravno nasproten programu dr. Gregra in njegovih ožjih sodelavcev. Mislimo pa, da se z Masařykom strinjajo vsi tako imenovani realisti. Pa tudi mořje, ki so bili nekdanj v staročeškem klubu, gotovo ne odobravajo politike čeških radikalcev. Ti elementi pa imajo večino v mladočeškem klubu, treba je le, da se ohrabrijo, in odločno pokařejo, da nočejo več hoditi za Vašatyjem in Gregrom. Če se poslednja dva mořa ne bodeta hotela upogniti mnenju večine, naj je pa izključijo iz kluba. Nadejamo se, da je baš s svojim govorom dr. Gregor daljši razvoj stvari le pospešil. Vsaj govori se, da so že sedaj bili v mladočeškem klubu burni razgovori. Najbrž pa pri tem ne bode ostalo, vsaj že čast zahteva od zmernejših elementov, da odvale od sebe vso odgovornost za Gregrove in Vašatyjeve izjave. Če se mladočeški klub poprime načel dr. Masařyka in jih javno prizna, bode mogoče obnovenje prejšnje večine. Če se to zgodi, bode govor dr. Gregra imel baš nasprotno posledice, nego jih levičarji pričakujejo. Sedaj ima še vedno odločitev o bodoči notranji avstrijski politiki mladočeški klub v rokah. Če nastopi pravo pot, še vse lahko popravi, kar je dosedaj zakrivil. Ali dolgo ne bodo več razmere tako ugodne. Če levica dobi zopet moč v svoje roke, ne bode se ji dala z lepo izviti. Zato naj Mladočehi še o pravem času popravijo svoje napake, da ne bode prepozno. Pomislijo naj, da jih bode narod preklinjal, če njegovim nasprotnikom pomagajo do gospodstva, če tudi jih sedaj obořava.

Luka Jurec

Ljudske šole.

Govor poslanca Franja Šukljeja v državnem zboru.

Častita gospôda!

Pred kratkimi urami se mi še sanjalo ni, da bodem govoril v tej debati, najmanj pa kot generalni govornik v imenu mnogih vpisanih govornikov. Da so baš mene izbrali, kar je vsekako nenavadna čast za-me, je morda nekaj več nego samo naključba, in velik list, prvo glasilo levičarjev, je danes morda prav imel, da jaz mej svojimi narodnimi sotovariši v parlamentu gledé narodnosti gojim najzmernejše nazore. (Prav res! na desnici.) Ravno zaradi tega so me morda izbrali, da vzlic temu mišljenju (Odobranje na desnici,) vzlic zmernosti (Živahno odobranje na desnici) v imenu razčlenjene narodnosti (Ponovljeno živahno odobranje na desnici) in v imenu našega svetega pravnega prepričanja odgovorim na besede, katere smo včeraj slišali z vladne klopi, na besede, o katerih lahko rečem, da jih Slovenci nismo pričakovali, tem manj pa še od te vlade zaslužili. (Odobranje na desnici.)

Gospôda moja! Prizadeval si bodem, biti kolikor mogoče miren, prizadeval si bodem tembolj, ker je včeraj gospod minister govoril z veliko in ne utemeljeno, rekel

bi, strastno razdraženostjo (Prav res!), kar k sreči nismo vajeni slišati s tacega mesta vsak dan.

V stvarnem oziru ne bodem obširno govoril, pa to ni moja krivda. Gospod učni minister je jako malo stvarnega povedal. (Prav res! na desnici.) Dejansko je prezrl važne stvari, katerih v tej debati ni manjkalo. Opozorim le na velevažna vprašanja, katera je sprožil častiti gospod Kohler, in na polemiko, katero je začel poslanec dr. pl. Kraus. (Tako je! na desnici.) Ti temeljni problemi mu niso bili mari, govoril je včeraj tako, kakor bi bil v tej debati govoril jedini govornik ljubljanskih kmečkih občin, in tudi tu moram reči, da je postopal z neko povsem čudno izbirčnostjo.

Gosp. posl. Klun je v svojem govoru marsikaj omenil, čemur se stvarni značaj odrekati ne da. (Tako je! na desnici.) In komaj jedno stvar je minister omenil. Opozorim le na ono točko Klunovega govora, ki se tiče ljudskih šol v Trstu. To vprašanje je moral avstrijski učni minister razmotravati tudi z državnega stališča. Gospod posl. Klun je povedal, da mnogo tisoč Slovencev v Trstu nima nobene javne ljudske šole. Nad 1400 starišev je prosilo za slovensko ljudsko šolo. Potreba take šole je že s tem dokazana, da ima zasebna šola, ki se je pred malo leti iz naših pičlih sredstev osnovala v Trstu, po tem kratkem času že štiri razrede in nad 400 učencev! (Čujte! na desnici.) Gospod učni minister o tem niti besedice ni črnil. V svojih olimpskih visočinah se tudi ni dal motiti s premišljevanjem, je li v avstrijskem interesu, če se slovenski narod na jadranskih obalah v svojem trdem boju za obstanek brez pomoči vtopi v italijanski povednji. (Prav res je! na desnici.)

Gospod poslanec Klun je s konkretnimi podatki, z gradivom iz aktov in s številkami pojasnil, kako je ljudsko šolstvo na Koroškem. Povedal je kako pomankljivo je izobraženje učiteljev in pa da učitelji na šolah, Slovencem namenjenih, še materinega jezika otrok dovolj ne znajo. Gospod minister se ni potrudil, da bi bil odgovoril na te točne podatke. Kaj je pa prav za prav povedal?

Gospôda moja! če analizujete ves ta govor, vidite, da se tretjina tiče le postranskih stvari, katere je omenil posl. Klun, in so le olepšane z malovrednimi dovtipi, potem so pa občni izreki, ki nekateri ničesa ne povedó, drugi so pa razžaljivi za avstrijske nenemške narode (Živahno odobravanje na desnici) in ostanek, bore ostanek, so pa stvari, o katerih bi šolnik le zmajal z ramami, politik bi se pa moral čuditi, da v pravni državi, kakoršna je Avstrija (Klici: Kakoršna bi morala biti!), katera ima v svoji ustavi zagotovljeno enakopravnost vseh narodov, more vladni zastopnik razvijati nazore, ki žalijo pravni čut avstrijskih narodov. (Živahno odobravanje na desnici.)

Gospôda moja, kaj je pač gospod Klun tacega povedal, da je tako razburilo njega ekcelenco? Je li morda gospod Klun kaj neizmernega zahteval, je li

morda za koroške Slovence zahteval kdo ve koliko velikih šol in akademij znanostij!

Ne, on ni družega hotel imeti, da tudi za koroške Slovence vsaj v področju ljudske šole obvelja člen 19. državnih osnovnih zakonov, da se v ljudski šoli ne prezira materinščina, temveč uvede za učni jezik.

Jaz sem šolnik; ponašam se s tem, da sem, in priznati moram, da bi se sramoval baš pred seboj in svojo pedagogično zavestjo, ko bi moral v tako odličnem zboru dokazovati, da je uspešen pouk mogoč le na podlagi materinščine. Učni smoter ljudskih šol postavili smo tako visoko, da se doseči more le tedaj, če se poučuje na podlagi onega jezika, v katerem se razvija pojmovanje učencev. O tem torej ne bodem dalje govoril.

Kar se tiče državnopravnega vprašanje mi ni treba ničesa govoriti. Vprašam gospoda učnega ministra, mu je li znan tretji odstavek člena 19. državnih osnovnih zakonov. Jaz vsaj mislim, da mu je znan.

Tu se pravi (čita): „V deželah, v katerih živi več narodov, morajo se javne učilnice tako vravnati, da dobiva vsak teh narodov potrebna sredstva za izobraženje v svojem jeziku, ne da bi se silil učiti še družega deželne jezika.“

Preidem k stvarnim argumentom, katere je navel gospod naučni minister, le žal mi je, da o tem ne morem več govoriti, kajti g. učni minister je jako malo stvarnega povedal.

Govorilo se je o pritožbi šentjakobske občine v Rožni dolini. Kdor me bolje pozna, vé, da nisem sentimentalne nravi. Reči pa moram odkritosrčno, da me je razburilo, ko sem poslušal, s kakimi težavami se ta občina že trinajst let bori za ustavno zagotovljeno pravo. Čudno je pa, da so nekateri gospodje, ki hočejo za liberalne veljati, pri tem naredili neslane dovtipe. Gospod minister je ostal hladen in miren, ko se je popisovalo, da se občina poganja že trinajst let za to, kar je gre po ustavi.

Da celo malo pošalil se je in posrečilo se mu je vzbuditi živahno zadovoljnost gospoda posl. Svobode. (Veselost na desnici.)

Pri tej priložnosti je rabil besedo, ki se mora vsakemu jako čudna zdeti, če se pomisli, da se občina ež 13 let poganja za pravico, da je nastopila zakonito pot in napela vse sile in vender vsled nerazumljivih in neverjetnih zvijač in spletk učna uprava ni prišla do tega, da bi odločila v tem slučaju. Pri tacih razmerah je mislil gospod minister, da je opravičen očitati poslancu ljubljanskih kmečkih občin, ki je o tej stvari govoril, in ga zavriniti, „da je tem organom ali tem oblastvom kar tako očital pristransko postopanje v šolskih zadevah“. (Smeh na desnici.) Besede sem navedel doslovno. Torej kar tako!

Gospôda moja! Vajen sem videti v avstrijskem ministru varuha zakona. To gre za očitno rušenje zakona in njega ekscelenca je kar poslanca zavrnil s

tem, da je oblastvom kar tje v en dan očital pristransko postopanje v šolskih zadevah.

Ostalo pa ni jedino pri tej občini. Ne le šentjakobska občina v Rožni dolini, temveč tudi občina Blače in Tolsti Vrh, ki je tudi se pritožila, tukaj ne pride v poštev. Pa njega ekscelenca rekel je nekaj, za kar sem mu jako hvaležen s svojega stališča. Tolikokrat slišim staro pesem, in bojim se, da častiti gospod generalni govornik pro, gospod tovariš s Koroškega, zopet ne bode opustil prilike, da ne bi prepovedoval, kako je koroško slovensko prebivalstvo veselo sedanjih razmer. (Veselost na desnici.) Njega ekscelenca je pa včeraj navel nasproten dokaz, kajti omenil je, da je došlo 33 pritožb od slovenskih občin. Čudno pa se mi je zdelo, da ni nič povedal o vsebini teh pritožb, temveč je le neko stransko stvar poudarjal. (Prav res! na desnici.) Povedal je, da je teh 33 občin poiskalo zbiralnico za te prošnje in da je katoliško-politično in gospodarsko društvo prevzelo to zbiranje.

To se je nalašč povedalo, kajti njega ekscelenca je posebno naglašal besedo „gospodarsko“. Toda jaz mislim, da je ta stvar gospoda učnega ministra jako malo brigala. Njem mora biti na tem, so li pritožbe utemeljene (Odobrovanje na desnici), če dotični občinski sklepi prihajajo od kompetentnih faktorjev in so se na pravi način sklenili. Kdo je izročil prošnje, to je postranska stvar, to je nekaj, kar stvari nič ne premeni. Je li prošnje izročilo kako politično društvo — v katerega delokrog spadajo take stvari — kak poslanec, kak zasebnik, ali pa dotična občina sama, to je za pravno rešitev brez vsega pomena. (Tako je! na desnici.) Njega ekscelenca je k temu pristavil nekaj besed, katerih smisel pa ni bil prav jasen.

Rekel je v svojem govoru (čita): „Morda bi vprašanje ne bilo baš neumestno, kako da je katoliško politično in gospodarsko društvo v Celovcu bila zbiralnica za te prošnje 33 občin? Tega vprašanja ne bodem stavil. Zdi se mi, da bodo to vprašanje stavili drugje (Čujte, čujte. na desnici), kjer ne bodo na to dali le pravega odgovora, temveč bodo tudi primerno ukrenili“. (Klici na desnici: Policija!)

Smisel teh besed ni prav jasen. Če imajo besede kaj smisla, so prav navadno pretenje. Njega ekscelenco pa lahko zagotovim, da s pretenjami in nasilnimi naredbami nas ne bode ostrašil v našem delovanju. (Živahno odobrovanje in ploskanje od strani govornikovih somišljenikov.)

Njegova ekscelenca je pa rabil še drugo besedo, in ta je jedina, kateri pritrjujem. Govoril je o premišljenem postopanju z naše strani. V tem oziru mu popolnoma pritrjujem. V našem razmerju k našim sorodnikom na Koroškem bomo vsi brez razločke premišljeno postopali. (Dobro! Dobro! na desnici.)

Ni naša krivda, temveč krivda onih je, kateri odrekajo koroškim Slovencem njih pravice, če smo v tem vprašanju jednih mislij, če nas druži zavest,

da se potegujemo za pravice naše narodnosti, postopamo in delujemo v zmislu ustave, one ustave, na katero je prisegel njega ekscelenca, o kateri smo pa malo čutili v njegovem včerajšnjem govoru. (Odobrovanje s strani somišljenikov.)

Gospôda moja! Kmalu bodem pri koncu z izbiranjem. Rekel bi: cinki se kmalu poberó s slabe juhe. (Veselost na desnici.)

Izpregovoriti moram še o vodilni misli, ki se je omenjala v končni opazki. To vodilo je precej splošno priznana resnicá, če se nekoliko omeji in zoži na pravo vrednost.

V obliki, kakor jo je včeraj navel gospod učni minister, je sevêda pretiranje. Minister je govoril o onem znanju nemščine, ki je za vsakegu omikanca v Avstriji neobhodno potrebno.

Jaz sem pripravljen, v tem obsegu to tudi priznati. Jaz, moji somišljeniki in moji rojaki stojimo na tem stališču. Mi nismo sovražniki nemščine, mi celó hočemo, da se more vsak omikanec v nemščini ustno in pismeno izraziti. (Tako je! s strani somišljenikov.)

Toda gospôda moja, kaj pa ima to opraviti z organizacijo ljudskih šol na Koroškem? Morda gospod učni minister zastopa stališče, da vsakdo, ki je dovršil koroško ljudsko šolo, mora biti dobro vešč nemščini, morda misli, da kmet, ki daleč v planinah svojo zemljo obdeluje, ne bode mogel shajati brez onih nemških mrvic, ki so mu jih v glavo vtepli v šoli?

Zdi se mi, da gospod učni minister prezira pravo nalogo ljudske šole. Tako važno napravo hoče ponižati v šolo, kjer se uči le jezik. (Tako je! s strani govornikovih somišljenikov.) On pozablja, kako vzvišena naloga je ljudski šoli predpisana v §. 1. ljudskega šolskega zakona, naloga, ki se dá s tem povedati, da ima šola namen, versko-nravno vzgojevati otroke, izobraževati jih, okrepčevati njih versko in nravno zavest, razvijati njih duševne zmožnosti, z jedno besedo, mladino izrežati v ljudi in dobre državljane.

Če na vse to pomislim, vprašam Vas, kako je to mogoče doseči v jeziku, ki je otrokom tuj, od katerega besed otrok nima družega, kakor zvok, ki mu bije na ušesa, ne da bi s tem mogel združiti kak pojem, kako jasno predstavo.

Želel bi bil, da bi njega ekscelenca bil ta argument prepustil čestitemu gospodu poslancu s Koroškega, ki bode govoril za manoj. Jako mi je bilo zoperno, da je načelnik učne uprave, kateremu je avstrijsko prebivalstvo zaupalo svoje učilnice, take motive vplel v debato. (Živahno odobrovanje na desnici.)

Z nemnogimi stvarnimi opazkami sem pri kraju, dovolite mi še kratek političen pregled. Neka posebna osoda je s to Avstrijo, in mi Slovenci sedaj čutimo vplivanje njeno. Ko so se letos spomladi odprli prostori te zbornice, je nas cesar in gospod pozdravil z govorom, v katerem nas je pozval, da pustimo vsakoršne sepa-

ratistične težnje in posvetimo svoje sile velikim skupnim nalogam.

Slovenski poslanci so se — niklo, kdor je pravičen, jim tega ne bo odrekel — postavili na to stališče, in v brezpogojni domovinski udanosti udali se željam cesarjevim. Čudno tihi smo bili poslednji čas. Jaz ne vém, kako je z nočnim pokojem gosp. ministerskega predsednika, nadejam se pa, da dobro; priznali pa bode, da mu Slovencev nadlegovanje poslednje mesece ni motilo dosti ur spanja. (Prav dobro! na desnici.)

Mi nismo z lahkim srcem molčali, kajti mi smo v težkem boju. Gospodu naučnemu ministru morda ni znano, da mi igramo našo bolj zdržljivo, bolj pasivno vlogo v tej zbornici na troške svoje popularnosti, da bijemo neizrečeno trd boj proti javnemu mnenju, ki vedno z večjo odločnostjo zahteva, da prestopimo v tabor Mladočehov. (Prav dobro! Živahno pritrdjevanje na desnici.)

Dosedaj smo se branili proti vsem tem napadom. Naše postopanje to dokazuje. In sedaj zaslišimo včeraj tak govor z ministerske klopi. Ta govor dal je naravnost pravo onemu pritiskanju in delovanju, od katerega moramo toliko trpeti zadnji čas, trditvam, da od sedanje vlade nimamo ničesar pričakovati (Tako je! na desnici) in da Slovenci ne smejo drugje sedeti, nego na strani skrajne brezpogojne opozicije.

Njega ekscelenca gospod učni minister — nadejam se, da bode dobil životopisca (Jako dobro in veselost na desnici) in zdi se mi, da ta životopisec ne bode pregledal neke okolnosti — ima poleg drugih zaslug, katere mu rad priznam, tudi zaslugo, na katero jaz posebno opozarjam, to je zasluga, da zna skrajne stranke čudovito pospeševati in oživljati. (Prav dobro in veselost na desnici.) Poglejmo le, kako so se stvari razvile na Češkem. Gospodje s Češkega mi ne bodo zamerili, kajti meni so jako ljubi tovariši. Jaz jako cenim obilnost njih izrednih talentov, posebno čudovito delavnost, katero kaže ta stranka; ali prikrivati pa ne morem, da se s to stranko ne strinjam, da njenih nazorov ne odobravam. Vender moram nekaj naglašati: ta stvar se ne sme kar tako soditi, ta stranka s svojimi močnimi impulsi, in včasih malo osornim glasom, ima korenine v javnem mnenju naroda in vlada dandanes javno mnenje. (Odobrovanje s strani Mladočehov.)

Kako pa je prišlo do tega, gospôda moja? Kdor je pazno sledil, kako so se stvari razvijale na Češkem, mi ne bode mogel odrekati, da se staročeške stranke propad začelja z onim nesrečnim dislokacijskim ukazom.

Nevolja, ki jo je vzbudila ta naredba, vzgojila je v češkem narodu mišljenje, katerega posledica so mladočeške volitve. Vprašam njega ekscelenco učnega ministra, ali mu ta sicer nezaželeni uspeh še ne zadošča, hoče li imeti še vsekako poleg nepovoljnih mu Mladočehov še Mladoslavence namesto nas zmernejših slovenskih poslancev — obžalujem da to moram pove-

dati — ki smo se obrabili v službi za ta sistem (Veselost) in so tla nam od včerajšnjega govora preveč se razgrela pod nogami?

Skromne terjatve koroških Slovencev, katere je tukaj včeraj razvil gospod poslanec Klun, so njega ekscelenco, gospoda učnega ministra tako razburile; kaj bode začel, če bodo naši nasledniki s teh klopi postavili zahteve, ki se bodo opirale na program jugoslovanskega prava? (Ugovarjanje na levi. — Klici na desnici: že še pride!) Mi tega ne bomo storili, o tem ste lahko prepričani, ali za nami prišli bodo drugi, ki bodo to storili.

In gospôda moja, našemu narodu se ne bode moglo zameriti, če bode po včerajšnjem govoru se v vseh naših krogih razlegalo: Kaj imate še iskati na strani vlade? Zakaj se ne postavite na stališče, na katerem bi naše težnje lahko vse drugače in mnogo določneje razvili? Sedanji položaj je za nas, zame posebno mučen, jaz imam le jedno tolažbo, da ga mi nismo zakrivili.

V tem oziru ne kličem vso zbornico na pričo, kajti pričevanje levičarjev bi bilo malo objektivno, vsaj po izjavah listov soditi, ki so včerajšnji govor njega ekscelence vsprejeli s tako ljubeznjivostjo in navdušenostjo. Obračam se pa do naših starih zaveznikov na desnici. Pri tej priložnosti naj opozorim na besede, katere je pred malo meseci izustil odličen član poljske delegacije, gospod dr. pl. Madejski. Častiti gospod poslanec mi bode že dovolil, da navedem nekatere besede njegove. Bil je tako prijazen, da se je pečal z mojo malenkostjo in našimi zadevami. Rekel je (čita): „Z zadoščenjem sem poslušal, ko je pregovoril zastopnik Jugoslovanov, Gospod profesor stoji, kakor ni bilo drugače pričakovati od njega, na stališču popolnega zaupanja Poljakom. Prav ima: Simpatije in antipatije mej narodi neso toliko podlaga za politična prijateljstva, kakor oziri na politiko samo in zlasti na državne koristi. Po našem mnenju je v interesu avstrijske države, da je bivanje za južne Slované v tej državi zadovoljivo, to je tako, da jih veže na to državo.“

Zadovoljujem se s tem, da te državniške besede jednega najveljavnejših članov te zbornice postavim nasproti besedam, katere smo včeraj slišali z vladne klopi. In, gospôda moja, sedaj sem pri koncu.

Vi veste, da mi teh izjav ne moremo samo na znanje vzeti, ne da bi izvajali posledice. Posledice se bodo izvajale v tem ali drugem zmislu. Brez uspeha včerajšnji govor ne bode. Mi ne vemo, v koliko je vlada pripravljena nazore gospoda naučnega ministra braniti s svojo avtoriteto. Mogoče je pa, da se nam boj vsili in mi se ga ne bomo ustrašili. (Dobro! Dobro! na desnici.) Začeli bomo boj brez lahkomišljenosti, pa tudi brez vsacega strahu in malodušnosti. (Odobrovanje na desnici.) Domislil sem se besede, katero je velik španjski pesnik Calderon položil jednemu svojih junakov v usta, beseda, katera mora biti vodilo posameznikom

in celim narodom. Glasi se: „Čast je svetost duše, in duši gospod je Bog.“ Dobro, gospôda moja, slovenski poslanci bomo tako delali — in ves naš narod bode za nami — delali bomo tako, kakor nam vелеva narodna čast. Drugo pustimo Bogu, ki ne bode pustil, nadejam se, da bi naše vrlo ljudstvo poginilo. (Burno, dolgotrajno odobravanje in ploskanje na desnici.)

Politični pregled.

Domače dežele.

Poslanska zbornica. — Pri glavni razpravi o državnem proračunu dne 16. t. m. je prvi govoril dr. Gregor, on je izjavil v imenu Mladočehov, da bodo proti državnem proračunu glasovali, ker ne zaupajo sedanji vladi. Poudarjal je, da je sedanja vlada sicer bolj finega obnašanja nasproti Čehom nego prejšnja, očital pa je ministerskemu predsedniku, da ni za češki narod nič dobrega naredil, pač pa veliko hudega. Govornik razmotrava denarne in gospodarske razmere češke, naglašala, da Češka plačuje 185 milijonov gl. davka, od katerih se pa za Češko potrosi le 67, drugih 118 milijonov pa pripada na skupno državo in pravi, da bi bila Češka danes na najvišji stopinji gmotnega in kulturnega razvoja, ko bi se vsaj še tretjina tega preostalega davka rabila v češke namene. Ker pa temu ni tako, zato je narod češki nezadovoljen s to državno upravo in si želi kmalu rešitve iz teh neznosnih verig. Očita vladi nepravico, sovraštvo in mržnjo do vsega, kar je slovanskega in žuga z neprijetnimi posledicami, ki lahko nastanejo in priporoča vladi, da naj v svojem interesu temu neznosnemu stanju stori kmalu konec. Govor jo bil vseskozi jako oster in poln napadov na vlado in državo, zato je bil govornik poklican tudi k redu. — Poslanec Lienbacher sicer dobro zavrača Gregora, pa prav nesrečno zagovarja germanizacijo in celo trdi, da se država bolj slavizuje nego germanizuje, česar mu seveda noben trezen poznalec sedanjih razmer ni verjel in mu tudi verjeti ne more. Za tem govoril je naš poslanec dr. Ferjančič, poudarjal enakopravnost vseh narodov v Avstriji in je pozivljal vlado, da ima pri izpolnjevanju zakonov vedno to pred očmi, ker le tako je mogoč mir. Govoril je o politični upravi na Kranjskem ter je grajal njeno pristransko skrb glede jezikovne ravnopravnosti in poudarjal, da okrajni glavarji rešujejo slovenske vloge nemški. Če grof Taaffe pravi, da ni slovenskih uradnikov, je v tej zadevi treba njemu pojasniti in mu le svetovati, da naj tujcev in plemičev ne pošilja v deželo in naj domačinom tako zagotovi prihodnost in kmalu bo imel dosti slovenskih polit. uradnikov. Sploh pa tuje ne le, da ne znajo jezika, oni ne poznajo tudi naroda in njegovih teženj in navad in nimajo nobenega srca za ljudstvo, katerega vladati so poklicani. Po drugih deželah je pa stvar še slabša. Posebno nepravilno obnašajo se politična oblastva nasproti slovenskim društvom na

Koroškem in Primorskem. Okrajno glavarstvo v Beljaku je pri shodu podružnice Ciril in Metodove družbe, ki bi se bil imel vršiti dne 11. oktobra prepovedalo nedolžni točki, kakor podučno predavanje in deklamacije. To prepoved je seveda okr. glavarstvo utemeljevalo, toda jako prisiljeno. Vprašati se pač smemo. Kdo skrbi na Koroškem za nemir, jaz mislim, da ne v najmanjši meri tudi politični organi. Tako postopanje nas ne more prepričati, da vlada vestno izpolnjuje zakone, temveč do vaja nas do nasprotnega mnenja. Primerjajmo le našo Ciril-Methodovo družbo in pa nemški „Schulverein.“ K slednjega shodom zahajajo oficijalne osebe in jih pozdravljajo v imenu vlade, k našemu društvu pa pridejo žandarmi. Jednako krivično postopala je vlada tudi prot. slovenskim telovadnim društvom v Prvačini in Ajdovščini. Te dve društvi napravili ste pravila po drugih enakih že obstoječih društvih na Primorskem, katere je celo prejšnji slovenski nasprotnik Pretis potrdil. Sedanjemu namestniku, ki ga imamo za bolj pravičnega, pa ta pravila niso bila po godu in dobil je izgovorov v izobilici in odbil je prošnjo za potrjenje. Tako početje mora vsakega še tako dobro mislečega človeka privedi do prepričanja, da nas je vlada z imenovanjem novega namestnika v Trstu postavila le iz dežja pod kap. Glede justične uprave po slovenskih pokrajinah moram odločno zavračati dr. Steinwenderja, ki se je pri neki priliki izjavil, da slovensko ljudstvo ne mara slovenskih rešitev. To je nezmisel, kar on trdi. Sicer pa smo mi zastopniki slovenskega ljudstva in ne on in mi vemo, kaj naše ljudstvo hoče in želi. Kar se tiče naučne uprave, le želim, da bi naučni minister enkrat vendar uslišal opravilne prošnje Korošcev in Tržaških Slovencev ter prošnjo naučnega ministra, da člen 19 osnovnih zakonov prav tolači in ga ne uporablja le v prid Nemcev. To, pravi govornik, je v kratkem naša politična bilanca, gotovo jako nepovoljna in pasivna, toda potegovali se bomo in odločno na to delali, da postane aktivna. Dalje govornik naglašala enake težnje Slovencev in Čehov in le želi, da bi ta dva naroda že kmalu jela vzajemno postopati, kar mu se seveda zaradi poslednjega govora Gregrevega ne zdi še kmalu mogoče. Tudi se govornik pohvalno izreče v pravičnosti konservativnih Nemcev ter naposled izjavlja, da je dosedaj še edino pametno, da Slovenci ostanejo v tej parlamentarni zvezi kot so bili in da bi bila vsaka prememba v tej zadevi v kvar narodu slovenskemu.

Posl. Rolsberg govori na kratko o novih trgovskih in carinskih pogodbah. Dr. Gregorč jako dobro opisuje vse dosedanje vladne sisteme in njih krivično ravnanje nasproti Slovanom in ponosno poudarja naraščajočo solidarnost slovansko, katero tudi še zanaprej ne bo mogel nikdo uničiti. Tudi Taaffe, pravi govornik, ne bode dosegel tega, da bi Slovani odjenjali od svetih svojih pravic. Govorniku zdi se zelo čudno, kako so mogli levičarji zadnje leta Taaffea tako napadati, ker je vendar skrbel za to, da se niti las ni skrivil na nobenega Nemca glavi